Pregledni članak
Primljeno: 26. lipnja 2025.
https://doi.org/10.46672/zsl.10.11.7

Marko Šarić*

VAŽNOST GEOEKONOMIJE ZA NACIONALNE DRŽAVE – STUDIJA SLUČAJA RUMUNJSKE

Sažetak

U radu se izlažu složena pitanja geostrateškog i geoekonomskog položaja Rumunjske u kontekstu ruske agresije na Ukrajinu. Geografski položaj Rumunjske iznimno je važan za NATO jer ju povezuje s Crnim morem, pa tako Rumunjska postaje glavna vrata prema Europi putem luke Constanța, Constanța Sud-Agigea i kanala Dunav – Crno more te je glavna dodirna točka kaspijsko-pontskog područja sa Zapadom. Smještena u središnjoj zoni geopolitičkog sustava unutarnjih kontinentalnih mora, Rumunjska je postala „istočni ključ" za odnose NATO-a i EU-a s Rusijom, Azijom i arapskim državama. Poseban je naglasak na crnomorskoj strategiji kao dijelu rumunjske pomorske, sigurnosne i energetske strategije. Zbog povoljne geoekonomske pozicije Rumunjska može iskoristiti svoje energetske potencijale za postizanje političkih, sigurnosnih i ekonomskih ciljeva, posebno kada je u pitanju Moldavija.

Ključne riječi: Rumunjska, geoekonomija, NATO, crnomorska prometna i energetska strategija

1. Uvod

U radu se obrađuje značajna i aktualna tema geostrateških i geoekonomskih aspekata položaja Rumunjske, s posebnim naglaskom na njezinu ulogu u crnomorskom području. Cilj je rada povezati sigurnosne, političke i ekonomske dimenzije pozicije Rumunjske u regionalnom i međunarodnom kontekstu. U radu su prezentirana geografska, strateška i geopolitička obilježja Rumunjske koja čine temelj za razumijevanje njezine uloge u širem regionalnom kontekstu. U tom je smislu istražena važnost Crnog mora, odnosno veza prema Balkanu, Ukrajini i Srednjoj Europi. U odnosu na koncept geoekonomske moći Rumunjske u radu se istražuju sljedeća pitanja:

* Marko Šarić, univ. spec. oec., Fakultet za logistiku, Univerzitet u Mariboru, Slovenija, marko1saric@net.hr

1. Postoji li mogućnost izvoza rumunjskog plina susjedima čime bi se zamijenio uvoz ruskog plina?
2. Postoji li potencijal da plin iz Crnog mora ublaži veliki dio regionalne ovisnosti o Turskom toku kao podmorskom plinovodu kojim se ruskim plinom opskrbljuju mnoge istočnoeuropske zemlje?
3. Može li rumunjska geoekonomska strategija istisnuti moldavski uvoz plina iz Rusije te zauzeti značajnu poziciju u jedinoj moldavskoj međunarodnoj riječnoj luci Giurgiulesti na Dunavu?

U odnosu na postavljena istraživačka pitanja upotrijebile su se metode kvalitativne metodologije: metode indukcije, dedukcije, analize i deskripcije.

2. Teorijski aspekti geoekonomije

Geoekonomiju možemo definirati kao proučavanje međusobnih veza između geopolitike i ekonomije. Autori poput Blackwilla i Harrisa (2016) geoekonomiju definiraju kao „korištenje ekonomskih instrumenata za promicanje i obranu nacionalnih interesa i unapređenje geopolitičkih ciljeva". Ekonomija, politika i geografija utjecale su jedna na drugu tijekom povijesti čovječanstva. Zemljopisni položaj uvjetuje postojanje prirodnih resursa, teritorij, udaljenost, klimu i druge važne čimbenike gospodarskog razvoja. Posebno je važno naglasiti da je geografija odlučujući čimbenik u okruženju koje oblikuje ekonomiju. Takvi međuodnosi dovode do geoekonomije – proučavanja međusobne povezanosti geografije i ekonomije. Kada je riječ o geografskom utjecaju na ekonomiju, misli se na sve čimbenike, odnosno i na ono što je pod zemljom i na površini zemlje. Stoga je geoekonomija proučavanje međuodnosa ekonomije, geografije i politike (Gasimli, 2015), odnosno geoekonomiju ne vidimo samo kao obnovu nešto starijeg koncepta ekonomskog državništva već i kao potpuno novo, široko područje koje kombinira pitanja geopolitike, geografije i rata s pitanjima međunarodne ekonomije. Geoekonomiku ili geoekonomiju možemo sagledati i putem (Šarić, 2018):

1. istraživanja odnosa između politike i ekonomike, poglavito u međunarodnim odnosima
2. stava da geoekonomija može biti ključan element državne doktrine
3. kombinacije međunarodne ekonomike, geografije i političkih faktora koji se odnose na sferu utjecaja na neku naciju ili državu.

Geoekonomija je novo potpodručje političke ekonomije koje se tek treba razviti, odnosno područje koje tek u posljednjih deset godina postaje vrlo atraktivno za istraživanje. Svakako je potrebno puno više istraživanja o „ekonomskom oružju" i instrumentima geoekonomske politike. Također postoji potreba za novim valom istraživanja vojne ekonomije, naročito nakon globalnih promjena i ratnih sukoba.

Dok politička ekonomija proučava odnos između politike i ekonomskih ishoda općenito, geoekonomija se uglavnom usredotočuje na međunarodnu dimenziju. Možemo konstatirati da se mnoge geoekonomske studije strateški fokusiraju na to kako međunarodna ekonomska razmjena utječe na međunarodnu politiku, posebno s rizicima sukoba i globalnom ravnotežom snaga. Ključna potpitanja u području geoekonomije uključuju kako geopolitička razmatranja utječu na donošenje ekonomske politike i kako međunarodni geopolitički rizici utječu na domaće gospodarstvo, kao i na prekograničnu trgovinu robom i imovinom (Mohr i Trebesch, 2024). Geoekonomija jest i koncept velikih sila, odnosno sila koje su politolozi i povjesničari definirali kao zemlje koje proširuju svoj utjecaj daleko izvan vlastitih granica, bilo putem vojske, trgovine ili financija (Kennedy, 1987).

Također postoji još nekoliko alata geoekonomske politike, odnosno:

– sankcije kao najpoznatiji geoekonomski politički alat, a ujedno i najbolje shvaćen, zahvaljujući velikoj i brzo rastućoj literaturi (Bergeijk, 2021)
– embargo i blokade – u turbulentnim 2024. i 2025. ponovno se javlja interes za ekonomiju embarga i blokada, tijekom kojih pošiljatelj potpuno zaustavlja ekonomsku razmjenu s ciljem; embarga i blokade mogu se smatrati posebno drastičnim oblikom sankcija koje se uglavnom javljaju tijekom ratova i oružanih sukoba (danas kod vrlo aktualne ruske agresije na Ukrajinu), a njihove ekonomske učinke proučavao je Irwin (2005)
– carine i trgovinski sporazumi dodatni su instrumenti u geoekonomskom skupu alata vlada – Felbermayr, Kirilakha, Syropoulos, Yalcin i Yotov (2020) smatraju carine zasebnom kategorijom od sankcija zato što se klasične mjere trgovinske politike poput carina ili *antidampinga* smatraju prvenstveno protekcionističkima i usmjerenima na domaću publiku, dok sankcije dominantno imaju za cilj kažnjavanje stranih zemalja
– kontrole izvoza i ulaganja – kontrole izvoza daju vladama pravo ograničavanja izvoza određene robe ili tehnologija u druge zemlje; ove kontrole često su motivirane interesima nacionalne sigurnosti, ali se također vjeruje da imaju negativne nuspojave na inovacije, konkurentnost, ulaganja i trgovinu (Mohr i Trebesch, 2024)
– sabotaža, špijunaža i kibernetički napadi – posebno agresivno geoekonomsko oruđe jest sabotaža; može se kretati od čisto ekonomskih oblika sabotaže, npr. ciljanja određenih stranih tvrtki putem sankcija koje smanjuju njihovu produktivnost (Liu, Rotemberg i Traiberman, 2024), do industrijske špijunaže (Glitz i Meyersson, 2020; Glitz, Keita i Quentel, 2023), ili čak vojne sabotaže, npr. uništavanjem kritične infrastrukture, poput uništavanja Sjevernog toka 2, ili ciljanim bombardiranjem; kibernetički napadi i hakiranje također se mogu

smatrati geoekonomskim alatom država i kvazidržavnih aktera, poglavito aktualnih u crnomorskoj regiji koje provodi Ruska Federacija

– strana pomoć – strana pomoć može imati mnogo oblika, kao što su humanitarna pomoć, pomoć u katastrofama, razvojna pomoć, vojna pomoć, subvencije za izvozne kredite ili potpore i zajmovi, a za razliku od sankcija, države rijetko deklariraju svoje geopolitičke ciljeve kada šalju humanitarnu pomoć drugim zemljama (Mohr i Trebesch, 2024).

Ekonomsku sigurnost određene države, poglavito nakon ruske agresije na Ukrajinu početkom 2022., kao esencijalan aspekt pojma geoekonomije, promatra se iz sljedećih koncepata (Grubić, 2014):

1. sigurnost opskrbe
2. sigurnost pristupa tržištu, kreditna sigurnost
3. sigurnost tehnološko-industrijske sposobnosti
4. društveno-ekonomska sigurnosna paradigma
5. prekogranična sigurnosna zajednica, sistematska sigurnost, sigurnost saveza.

Ekonomski je nacionalizam u porastu. Vlade diljem svijeta sve više daju prioritet domaćoj proizvodnji u odnosu na međunarodnu trgovinu i namjeravaju smanjiti izloženost stranim šokovima tako što će promjene u ponudi učiniti kraćim i manje globalnim. Narativ koji je utemeljen na geoekonomskim razmatranjima dobiva na snazi diljem svijeta, poglavito zato što ekonomska moć i geoekonomski instrumenti podupiru nacionalnu sigurnost zemlje doprinoseći snažnom gospodarstvu, pa se fokus stavlja na treću dimenziju geoekonomije, odnosno na primjenu ekonomske državne moći za postignuće strateških geopolitičkih ciljeva.

3. Geostrateška važnost Rumunjske u Europskoj uniji

Geografski položaj Rumunjske određen je trima strateškim točkama, odnosno Dunavom, Crnim morem te južnim i istočnim Karpatima.

Dunav i crnomorski prostor iznimno su važni za rumunjsku mobilnost, vodeni promet i obranu državne nezavisnosti i političke stabilnosti. Crno more, kojeg većina Rumunja smatra strateškom prednošću za razvoj nacije i države, danas je prilično izoliran i sigurnosno vrlo opasan bazen izložen brutalnoj ruskoj agresiji na Ukrajinu. Dunav i tzv. crnomorski bazen također su i prirodne državne granice Rumunjske, a karpatski planinski masiv ujedno je i simbol nacionalnog opstanka. U rumunjskoj nacionalnoj povijesti Karpati su služili kao jamac nacionalnog opstanka, odnosno kao prostor u koji se većina rumunjskog stanovništva evakuirala zbog vanjske vojne agresije od Madžarske, Turske itd. (Nagy, Lakatos i Anta, 2017). Rijeka Dunav, koja prelazi južne travnjake i ulazi u prostrano područje poljoprivrednog zemljišta poznatog kao Vlaška ravnica, druga je najznačajnija odrednica. Unatoč činjenici da je stanov-

ništvo Rumunjske ravnomjerno raspoređeno, Vlaška nizina, u kojoj su koncentrirane institucije vezane za politiku i trgovinu, služi kao ekonomsko i političko središte zemlje. S geostrateškog gledišta, Rumunjska se nalazi na raskrižju glavnih svjetskih i europskih geografskih područja. Područje odgovornosti u Rumunjskoj, u odnosu na njezin geografski položaj, izravno je pod utjecajem, i operativno i strateški, rijeke Dunav, planinskog područja Karpata i Crnog mora, što zahtijeva posebnu pozornost. Dunav nije samo rijeka koja okuplja svu kopnenu odvodnu mrežu zemlje već i glavni plovni put kontinenta, povezujući Srednju Europu s crnomorskim bazenom, a također povezuje luku Constanța s lukom Rotterdam (Sjeverno more) kroz kanale Dunav – Majna – Rajna i Dunav – Crno more; to je zapravo transkontinentalna os. Ono što ovaj plovni put čini geostrateški važnim za Rumunjsku jest njegov donji tok (1075 km, 38 % ukupne duljine rijeke) kao njegov najvažniji dio u smislu ispuštanja i plovidbe (Cazacu, 1999).

U novim geoekonomskim i geostrateškim uvjetima, s obzirom na to da je transport ugljikovodika iz kaspijske regije u Srednju i Zapadnu Europu od najveće važnosti, crnomorski bazen i kanal Dunav – Majna – Rajna od velikog su interesa zbog nekoliko ključnih razloga (Radu, 2015):

1. postoji minimalan sigurnosni i ekonomski rizik, jer su podunavske zemlje (osim Srbije) članice EU-a
2. zbog prenatrpanosti crnomorsko-egejskih tjesnaca (Bospor i Dardaneli) postoji veći rizik od nesreća; štoviše, postoji često i intenzivno onečišćenje u susjednom području s visokom populacijom ljudi i gospodarskom koncentracijom
3. geostrateški značaj Rumunjske na istočnom kraju kanala Dunav – Majna – Rajna posljedica je i luke Konstanca, najveće u crnomorskom bazenu i jedne od dunavskih riječnih luka koja povezuje os Dunav – Majna – Rajna s lukama na Crnom moru, istočnom Mediteranu i Bliskom istoku, a time i sa svim svjetskim lukama.

Važan geostrateški položaj Rumunjske dokazuju i dva glavna paneuropska prometna koridora koji prolaze njezinim teritorijem od zapada prema istoku, odnosno tzv. koridor IV (Dresden – Prag – Bratislava – Beč – Budimpešta – Bukurešt – Konstanca – Solun – Istanbul) i od sjevera prema jugu tzv. koridor IX (Helsinki – Moskva – Odessa – Kišinjev – Bukurešt – Dimitrovgrad – Aleksandropolj) (Hrvatska enciklopedija, 2025).

Treći element koji definira geografski položaj Rumunjske jest Crno more koje otvara plovne putove prema cijelom planetarnom oceanu. Razvoju luke Constanța pogodovala je njezina geostrateška funkcija kao posrednika između europskih tržišta s jedne strane i tržišta jugoistočne Azije i Crnog mora s druge strane, odnosno ta luka ima velik geostrateški značaj i izvan strogo regionalnog okvira suradnje. Osim toga, ova je luka povezana s višestrukim prometnim sustavom: pomorskim, riječnim,

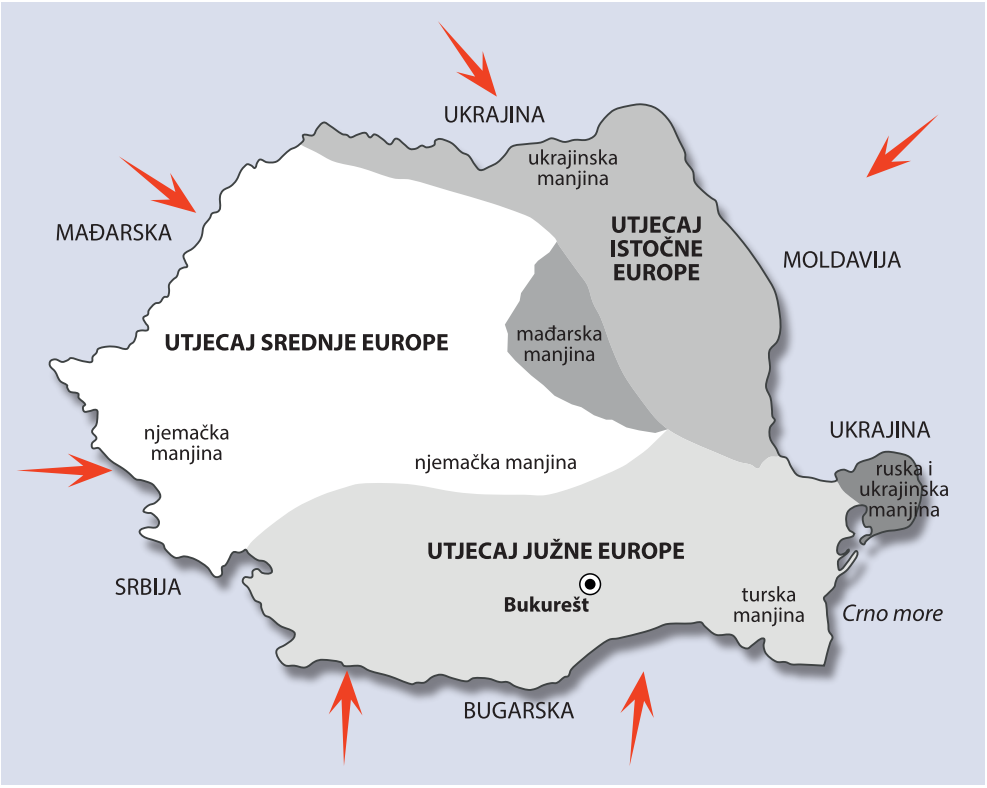

Slika 1. Rumunjska – država europskog raskrižja (Radu, 2015)

cestovnim, željezničkim i zračnim. Kanal Dunav – Crno more prolazi kroz južno područje luke, što omogućuje izravan pretovar tereta s pomorskih na riječne brodove. Zaleđe ove luke obuhvaća crnomorski bazen i rijeku Dunav. Budući da se nalazi na jednom od terminala transkontinentalne osi Rajna – Majna – Dunav, pruža izravan pristup kraćoj, u osnovi jeftinijoj, ruti do Srednje Europe. Njezina infrastruktura i visina vode uz dok omogućuju svim vrstama brodova koji prelaze Sueski kanal i tjesnac Crno more – Sredozemlje da se usidre u ovoj luci. Isto tako, uživa neke strateške pogodnosti kao što su režim slobodne zone te brodogradilišta i popravci brodova (Radu, 2015).

Kada se Crno more promatra u strateškom globalnom kontekstu i uključi u integracijski program, očekuje se da će u budućnosti igrati bitnu ulogu u koheziji i stabilnosti ovog područja čija je geopolitika prilično složena i konfliktna. Pozitivne su činjenice pristupanje EU-u Rumunjske i Bugarske, a potencijalno i Turske, s jedne strane, no krize u Abhaziji i Južnoj Osetiji te teška ratna situacija u Ukrajini i vrlo napeta političko-sigurnosna situacija u Republici Moldaviji daju razloga za veliku i dugotrajnu zabrinutost.

Geografski položaj Rumunjske iznimno je važan za NATO jer ju taj položaj povezuje s Crnim morem koje tako postaje glavna vrata prema Europi preko luka Con-

stanța, Constanța Sud-Agigea i kanala Dunav – Crno more i glavna je dodirna točka kaspijsko-pontskog područja sa Zapadom. Smještena u središnjoj zoni geopolitičkog sustava unutarnjih kontinentalnih mora, Rumunjska je postala „istočni ključ" za odnose NATO-a i EU-a s Rusijom, Azijom i arapskim državama. Rumunjska posjeduje potrebnu infrastrukturu za preuzimanje, skladištenje i transport energetskih resursa (Simileanu i Săgeată, 2008).

Tri elementa, koja smo već istaknuli na početku poglavlja (Karpati, Dunav i Crno more), smještaju Rumunjsku u Srednju Europu, što potvrđuju i približno jednake udaljenosti od najsjevernije, najistočnije i najjužnije točke kontinentalne Europe: Sjevernog rta – 2800 km, Uralskog gorja – 2600 km i rta Roka (Capo da Roka) – 2700 km. Međutim, Rumunjska leži bliže Sredozemnom moru – 1050 km (Academia Română, 1983: 21). Rumunjski je teritorij točka dodira i sučeljavanja velikih europskih klimatskih i biogeografskih područja i to (Săgeată, 2008):

1. zapadnog, oceanskog područja – očituje se u prodiranju oceanskih zračnih masa, češće u Banatsko-krišanskoj ravnici i zapadnoj strani Apusenskih planina
2. istočnog područja – s umjereno kontinentalnom klimom, često s pretjeranim nijansama, na Moldavskoj visoravni i Bărăganskoj ravnici
3. južno, balkansko područje – obilježeno suhošću na jugu zemlje i karakterističnim vrstama flore i faune (uglavnom u planinama Banat, Cerna i Mehedinți te u Južnoj Dobrogei)
4. sjeverno, skandinavsko-baltičko područje – oslabljeno u šumovitim Karpatima Ukrajine, ali često utječe na niske Bukovinske planine i visoravan Suceava.

Tijekom stoljeća geoekonomski je položaj pretvorio Rumunjsku u raskrižje glavnih prometnih osi koje vode iz Zapadne Europe prema bivšem sovjetskom prostoru, Maloj Aziji i Bliskom istoku; također nekih velikih transverzalnih geoekonomskih osi koje dobivaju sve veću važnost: morske osi (Kaspijsko more – Crno more – Sredozemno more) te osi rijeka i kanala (Rajna – Majna – Dunav i Dunav – Crno more). Rumunjska je jedna od relativno velikih država u Srednjoj Europi. Njezina vrlo važna regionalna uloga proizlazi i iz činjenice da od svih pograničnih država samo Ukrajina ima veći teritorij, ali je izložena brutalnoj ruskoj agresiji s neizvjesnim ishodom i teškim demografskim padom.

Tijekom 2025. i sve brutalnijih ruskih invazija na Ukrajinu Rumunjska je definitivno aktualna kao stožerna zemlja protiv nastavka ruske agresije prema Moldaviji, odnosno Transistriji (Pridnjestrovska Moldavska Republika). Vezano za tzv. spajanje Rumunjske i Republike Moldavije, u kojoj je Ustavni sud Moldavije 11. ožujka 2024. potvrdio zakon kojim se utvrđuje naziv „rumunjski jezik" kao državni jezik Republike Moldavije (Curtea Constituțională, 2024), mnogi analitičari ocjenjuju taj potez kao prvi znak ujedinjenja, a takvo ujedinjenje daje Rumunjskoj još snažniju poziciju u odnosu na Poljsku i Ukrajinu, odnosno u odnosu na NATO i EU.

4. Rumunjska geoekonomija i Crno more

Rumunjska je u velikoj mjeri energetski neovisna, odnosno pruža 80 % energetskih usluga rumunjskom stanovništvu iz vlastitog energetskog sektora. Tijekom srpnja 2023. energetske kompanije Petrom i Romgaz objavile su planove za razvoj rumunjskog plinskog polja Neptun Deep (Romgaz, 2025). Razvoj tog polja bio bi važan za širu energetsku sigurnost Crnog mora i ima potencijal utjecati na regiju geopolitički i geoekonomski, posebice pružanjem alternative ruskom plinu, slabeći tako strateški utjecaj Moskve. Na većem području Crnog mora bilo je zabranjeno proizvoditi naftu i plin uglavnom zbog geopolitičkih napetosti, iznimnih dubina mora te zabrinutosti za okoliš i sigurnost radnika. Prije 2014. velika su polja prirodnog plina postojala u ukrajinskom crnomorskom isključivom gospodarskom pojasu (EEZ), no s aneksijom Krima Rusija je prisvojila ukrajinska nalazišta plina, učinkovito prisvajajući tu imovinu i potencijalne prihode. Rumunjska je također otkrila značajne rezerve plina u moru u svom isključivom gospodarskom pojasu, pa planira eksploatirati oko 200 milijardi kubičnih metara. Od početka 2023. Rumunjska je proizvela jednu milijardu kubičnih metara s platforme Ana, polja koje je razvila kompanija Black Sea Oil & Gas. Međutim, najveće polje u rumunjskom sektoru jest Neptun Deep s procijenjenih oko 100 milijardi kubičnih metara, na dubinama između 100 i 1700 metara.

OMV Petrom (rumunjska naftna i plinska tvrtka u vlasništvu austrijskog OMV-a) i Romgaz (rumunjska državna plinska tvrtka) vodit će razvoj projekta. Razvoj infrastrukture započet je 2024., a prva se proizvodnja očekuje početkom 2027. Prema Georgeu Scutaruu, direktoru New Strategy Center (rumunjski *think tank*) i bivšem savjetniku za nacionalnu sigurnost rumunjskog predsjednika, Neptun Deep proizvodit će dovoljno plina, s potencijalnim prihodima više od dvadeset pet milijardi dolara – što je ekvivalent tri i pol proračunske godine osigurane za obranu Rumunjske (Romgaz, 2025). Nakon što njezina proizvodnja u Crnom moru postane aktivna, Rumunjska bi mogla izvoziti višak proizvoda svojim susjedima, zamjenjujući tako njihov uvoz ruskog plina. Rumunjska je već poduzela korake da istisne moldavski uvoz plina iz Rusije, ali postoji potencijal da plin iz Crnog mora ublaži veliki dio regionalne ovisnosti o Turskom toku, podmorskom plinovodu koji ruskim plinom opskrbljuje mnoge istočnoeuropske zemlje. Za usporedbu, godišnja potrošnja plina u Moldaviji iznosi 2,9 milijardi kubičnih metara, u Bugarskoj 3 milijarde kubičnih metara, a u Srbiji 2,4 milijarde kubičnih metara. Od moldavskih 2,9 milijardi kubičnih metara, Rumunjska će isporučiti samo 1,5 milijardi kubičnih metara za područje koje kontrolira Kišinjev, prema Scutaru, dok će preostalih 1,4 milijardi kubičnih metara koje troši odcijepljeno područje Transistrije pod kontrolom Kremlja isporučiti Rusija.

Rumunjskoj su posebno zanimljive geoekonomske i geopolitičke relacije s Moldavijom koja se nalazi na meti ruskih imperijalnih ambicija kao dio bivšeg ruskog

carstva. Naime, ruske trupe imaju garnizon u Transistriji, a podržava ih 5500 aktivnih pripadnika vojnih snaga Transistrije i dvadeset tisuća rezervnih vojnika. Regija je moldavski teritorij prema međunarodnom pravu, ali je *de facto* odcijepljena ruska paradržavica (poput tzv. SAO Krajine u razdoblju između 1991. i 1995. u Hrvatskoj). Moldavija ima malen BDP od 14 milijardi dolara (0,41 % troši se za obranu) i 3,3 milijuna stanovnika. Moldavska najveća sigurnosna briga jest prijetnja ruskog kopnenog mosta preko Odese, kao i južne Ukrajine koja se povezuje s Transistrijom. Da bi se zaštitila od ruskog geoekonomskog i hibridnog djelovanja, Moldavija se mora strateški povezati sa susjednom Rumunjskom koja u budućnosti ima potencijal biti njezin jedini i najvažniji opskrbljivač energijom. Moldavija nema pristup obali Crnog mora osim male međunarodne riječne luke Giurgiulesti na Dunavu koja nema kapaciteta opskrbiti na optimalan način moldavsku državu (Atlantic Council, 2023). Rumunjska želi strateški i geoekonomski ojačati svoju poziciju u Moldaviji i u potpunosti preuzeti u svoje vlasništvo Međunarodnu slobodnu luku Giurgulești (GIFP) u Moldaviji, a moldavske vlasti već su odobrile prodaju te luke rumunjskoj državnoj tvrtki Constanța Maritime Ports Administration (CNAPM). Rumunjska državna Uprava pomorskih luka Constanța (CNAPM) uključuje u planove ulaganja više od 24 milijuna eura za modernizaciju i razvoj lučke infrastrukture (Ports Europe, 2025). Ako bi došlo do poboljšanja odnosa između Rumunjske i Madžarske, to bi također mogao biti važan čimbenik u smanjenju oslanjanja Budimpešte na ruskog plinskog diva Gazproma.

Rusija će se sigurno usprotiviti rumunjskim geoekonomskim planovima s opstruktivnim i neprijateljskim ponašanjem koje ima potencijal ozbiljno utjecati na proizvodnju plina i regionalnu stabilnost na nekoliko načina (Dupuy, 2023):

1. ruska zapljena ukrajinskih naftnih i plinskih bušotina u moru odmah nakon aneksije Krima 2014.; Rusija je također poduzela radnje u Crnom moru koje ugrožavaju plovidbu i sprječavaju slobodu kretanja; na primjer, Rusija je optužena za pokretanje masovnog GPS *spoofing* napada u lipnju 2017. kojim se omela plovidba crnomorskim brodovima i potaknulo upozorenje NATO-ova pomorskog centra[1]
2. Moskva je također optužena za blokiranje velikih dijelova Crnog mora proglašavanjem fiktivnih ili izvođenjem stvarnih pomorskih vježbi

[1] Izvješće britanskog *thnik tanka* C4ADS sugerira da Rusija ima mjehur lažnih GPS-ova. Izvješće *think tanka* dokumentira gotovo 10.000 zasebnih incidenata lažiranja GPS-a koje je provela Rusija. Većina incidenata pogodila je brodove. C4ADS, ili Centar za naprednu obranu, istraživačka je organizacija koja se koristi sofisticiranim tehnikama analize podataka za istraživanje pitanja globalne sigurnosti i sukoba. Njihovo izvješće utemeljeno je na više od 12 mjeseci analize podataka o pozicioniranju Globalnih navigacijskih satelitskih sustava (GNSS) preuzetih iz nekoliko izvora. To je uključivalo: automatske sustave za bilježenje ruta na brodovima, signale satelita niske lokacije na Zemlji, povijesti ruta preuzetih od korisnika aplikacije, javna izvješća o plovilima, zrakoplovima i vozilima koja slijeću s kursa (BBC, 2019).

3. rusko namjerno odgađanje pregleda brodova u vezi s ugovorom o otpremi žita koji su dogovorili Ujedinjeni narodi, a koji je Ukrajini omogućio izvoz kritično potrebnih zaliha hrane u zemlje u razvoju; Rusija se povukla iz sporazuma; dana 10. veljače 2023. ruska bespilotna letjelica kamikaza napala je most Zatoka preko ušća Dnjestra kao kritičnu željezničku vezu između Odese (jedine velike morske luke u Ukrajini) i rumunjske luke Galati; morske mine, koje su obje strane posijale u ratu, također su postale velika opasnost.

Vezano za istraživanja geoekonomske pozicije, Rumunjska može iskoristiti svoje energetske potencijale za postizanje svojih političkih, sigurnosnih i ekonomskih ciljeva, poglavito kad je u pitanju Moldavija. Kao prepreka na tom putu Rumunjskoj čvrsto stoji Ruska Federacija koja se koristi brojnim zlonamjernim aktivnostima – propagandom, dezinformacijama i subverzijama – usmjerenim prije svega protiv Rumunjske, ali i protiv ostalih crnomorskih država, s različitim stupnjevima uspjeha. Uobičajena je taktika sponzoriranje i financiranje proruskih, antizapadnih stranaka, političara i pokreta putem fiktivnih tvrtki, *offshore* računa i usmjeravanje novca medijima i utjecajnim osobama na javno mnijenje. U lancu proturumunjskog djelovanja koje slabi geoekonomsku i geostratešku poziciju Rumunjske, posebno mjesto zauzimaju podmićivanje, korupcija i političko-obavještajne operacije. Ruski kibernetički napadi, posebno na energetsku infrastrukturu, česti su i učinkoviti. Stoga suprotstavljanje ruskim hibridnim pristupima mora biti središnje mjesto svake rumunjske geoekonomske strategije i geostrateške politike.

4.1. Vojno-sigurnosni aspekt Rumunjske geoekonomske pozicije

Rumunjska ima 245 km obale Crnog mora i vrlo oprezno i oštro motri na Rusiju nakon višegodišnje agresije na Ukrajinu. Na manje od 400 km od Sevastopolja, Rumunjska je frontalna država koja graniči s ruskim zračnim i morskim snagama. S trenutačnim proračunom za obranu od 6 milijardi dolara i obrambenih troškova od 2,24 posto BDP-a povećala je izdatke za obranu gotovo svake godine od 2016., ali se još uvijek oslanja na sigurnosna jamstva NATO-a (Ministerul Apărăii Nationale, 2025). Polažući pravo na teritorijalne vode do 12 milja i isključivu gospodarsku zonu do 200 milja, Rumunjska raspolaže skromnim zračnim i pomorskim snagama, iako njezina vojska može uporabiti četiri stotine tenkova i 1200 topničkih oruđa. Rumunjska trenutačno ima eskadrilu zrakoplova F-16 i mali broj Patriot sustava protuzračne obrane, lansere HIMARS te turske i izraelske bespilotne letjelice (UAV). Skromna rumunjska mornarica ima 6500 vojnika sa sjedištem u Constanți, najvećoj luci EU-a na Crnom moru, te u Mangaliji blizu bugarske obale. Od 2015. američki obrambeni sustav od balističkih projektila Aegis raspoređen je u rumunjskoj zračnoj bazi u Deveselu. Da je Rusija uspjela osvojiti čitavu Ukrajinu u proljeće 2022., ruske bi snage bile

točno na rumunjskoj granici u Crnom moru i time dodatno destabilizirale rumunjski pomorski promet, energetski potencijal i nacionalnu sigurnost.

Položaj Rumunjske i relativna pomorska slabost čine ju vrlo osjetljivom u odnosu na Rusiju. Diskutabilno je hoće li priobalna plinska postrojenja, smještena u rumunjskom dijelu EU-a, imati zaštitu prema članku 5. ili 6. NATO-a, tako da postoji potencijal za mnogo manevarskog prostora za kontinuiranu destabilizaciju Ruske Federacije. NATO je priznao stratešku vrijednost Crnog mora putem snažne nazočnosti u Rumunjskoj, kao i rusko potencijalno korištenje hibridne taktike za potkopavanje regionalnih saveznika i partnera. Rumunjska ima snažan potencijal jačati vlastitu geoekonomsku i geopolitičku poziciju i biti najvažniji stup obrane u sklopu NATO saveza. Ostali NATO saveznici moraju biti na dispoziciji rumunjskoj nacionalnoj državi te povećavati svoje doprinose vjerodostojnom sredstvu odvraćanja od izglednih ruskih napada i provokacija.

5. Zaključak

Rumunjska je najvažniji i najlojalniji partner NATO-a u istočnoj dijelu EU-a te zaustavlja savezništvo Srbije, Bjelorusije i Rusije u Jugoistočnoj Europi. Svojim proeuropskim ponašanjem i aktivnom borbom protiv korupcije nije samo strateški geopolitički stabilizator europske jugoistočne regije već je također postala i zemlja uzor uz pomoć svog postupnog, ali vrlo fokusiranog napretka. Strateški motreći, igre moći suprotstavljenih velesila prijete stabilnosti regije. Rumunjska ima naglašenu važnost svojim geostrateškim položajem na Dunavu i u tzv. crnomorskom bazenu. Zadržavanje statusa gospodara ušća Dunava strateško je pitanje za razvoj Rumunjske, kao i za očuvanje njezine nacionalne i državne sigurnosti, ali i vrlo važno za NATO savez. Ubrzani razvoj plinskih polja bio bi važan za širu energetsku sigurnost Crnog mora i ima potencijal utjecati na regiju geopolitički i geoekonomski, posebice pružanjem alternative ruskom plinu, slabeći tako strateški utjecaj Moskve. Rumunjska ima snage i kapaciteta u velikoj mjeri istisnuti uvoz ruskog plina i ublažiti veliki dio regionalne ovisnosti o Turskom toku. Rumunjski geopolitički i geoekonomski interes jest najčvršće partnerstvo s Moldavijom, a iznimno važan korak u tom smislu dvije su odluke, i to već spomenuta odluka Ustavnog sud Moldavije kojim se utvrđuje naziv „rumunjski jezik" kao državni jezik Republike Moldavije te u potpunosti preuzimanje Međunarodne slobodne luke Giurgulești (GIFP) na jugu Moldavije od strane rumunjske državne Uprave pomorske luke Constanța (CNAPM). Potencijalnim ujedinjenjem s Moldavijom, Rumunjska bi uspjela ostvariti ulogu regionalne sile koju je njegovala u razdoblju između dvaju svjetskih ratova.

Literatura

1. Academia Română (1983). *Geografia României*. Vol. I. București.
2. Atlantic Council (2023). A security strategy for the Black Sea. https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/a-security-strategy-for-the-black-sea/ (1. ožujka 2023.)
3. BBC (2019). Study maps 'extensive Russian GPS spoofing'. https://www.bbc.com/news/technology-47786248 (5. svibnja 2025.)
4. Blackwill, R. D. i Harris, J. M. (2016). *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*. Cambridge, MA, London, UK: Harvard University Press.
5. van Bergeijk, P. A. G. (2021). *Research Handbook on Economic Sanctions*. Northampton, MA: EdwardElgar.
6. Cazacu, M. (1999). Le Danube dans le discours géostratégique et économique roumain. U M. Fourcher (ur.), *Géopolitique du Danube*, 43–88. Pariz.
7. Curtea Constituțională (2024). Curtea a verificat Legea care stabilește denumirea „limba română" ca limbă de stat a Republicii Moldova. https://www-constcourt-md.translate.goog/libview.php?l=ro&idc=7&id=2795&t=/Media/Noutati/Curtea-a-verificat-Legea-care-stabilete-denumirea-limba-romana-ca-limba-de-stat-a-Republicii-Modova/&_x_tr_sl=ro&_x_tr_tl=hr&_x_tr_hl=hr&_x_tr_pto=sc. (1. ožujka 2025.)
8. Dupuy, A. C. (2023). A new Black Sea natural gas project could be a game changer for the region—and a challenge for Putin. *Atlantic Council*. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/turkeysource/a-new-black-sea-natural-gas-project-could-be-a-game-changer-for-the-region-and-a-challenge-for-putin/ (1. ožujka 2025.)
9. Felbermayr, G. Kirilakha, A., Syropoulos, C., Yalcin, E. i Yotov, Y. V. (2020). The Global Sanctions Dana Base. *European Economic Review*, 129: 103561.
10. Gasimli, V. (2015). *Geo-economics*. Center for Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan.
11. Glitz, A., Keita, S. i Quentel, M. (2023). Spies. *Working Paper*. https://www.hoover.org/events/spies-using-text-data-policy-analysis (1. svibnja 2025.)
12. Glitz, A. i Meyersson, E. (2020). Industrial espionage and productivity. *American Economic Review*, 110 (4): 1055–1103.
13. Grubić, A. (2014). Nacionalna sigurnost iz perspektive geoekonomije: slučaj Republike Hrvatske. *Međunarodne studije,* 14(1), 65–84. https://hrcak.srce.hr/143079
14. Hrvatska enciklopedija (2025). Riječna veza između Sjevernog i Crnog mora. Paneuropski prometni koridori. https://www.enciklopedija.hr/clanak/paneuropski-prometni-koridori (15. listopada 2025.)
15. Irwin, D. A. (2005). The Welfare Cost of Autarky: Evidence from the Jeffersonian.
16. Kennedy, P. (1987). *The Riser and Fall of the Great Powers*. New York: Random House.
17. Liu, J., Rotemberg, M. i Traiberman, S. (2024). Sabotage as Industrial Policy. *NBER WorkingPaper, Working Paper Series*, 32798.
18. Ministerul Apărăii Nationale (2025). Proiectul de buget al MApN pentru 2025, avizat favorabil în comisiile reunite de apărare ale Parlamentului. https://www.mapn.ro/cpresa/18748_proiectul-de-buget-al-mapn-pentru-2025,-avizat-favorabil-in-comisiile-reunite-de-aparare-ale-parlamentului (12. ožujka 2025.)
19. Mohr, C. i Trebesch, C. (2024). Geoeconomics. *CESifo Working Paper*, No. 11564, CESifo GmbH, Munich.

20. Nagy, E., Lakatos, A. L. i Anta, K. (2017). Temelji rumunjske geopolitičke misli. *Priopćenja Austrijskog geografskog društva*, 159, 265–296. DOI 10.23781/moegg159-265
21. Ports Europe (2025). Romania's state-owned Constanta port chosen to buy Moldova's Giurgiulesti port. https://www.portseurope.com/romanias-state-owned-constanta-port-chosen-to-buy-moldovas-giurgiulesti-port/ (11. studenoga 2025.)
22. Radu, S. (2015). Romania. A Geopolitical Outline. *Potsdamer Geographische Forschungen*. 45–58.
23. Romgaz (2025). https://www.romgaz.ro/en/romgaz-black-sea-limited (12. ožujka 2025.)
24. Săgeată, R. (2008). *Geopolitică*. Universităţii Lucian Blaga. Sibiu.
25. Simileanu, V. i Săgeată, R. (2008). *Geopolitica României*. Bucureşti.
26. Šarić, M. (2018). Croatia and Hungary, a Geo-Economical Position within the European Union. *Account and Financial Management Journal*, 3(4), 1472–1479. https://doi.org/10.31142/afmj/v3i4.03

THE SIGNIFICANCE OF GEOECONOMICS FOR NATION-STATES: A CASE STUDY OF ROMANIA

Abstract

The paper deals with the complex issues of the geostrategic and geoeconomic position of Romania in the context of Russian aggression against Ukraine. The geographical position of Romania is extremely important for NATO, because it connects it to the Black Sea, which thus becomes the main gateway to Europe via the port of Constanța, Constanța Sud-Agigea and the Danube-Black Sea canal and the main Ponto-Caspian interface with the West. Located in the central zone of the geopolitical system of the inland continental seas, Romania has become the „eastern key" for NATO and EU relations with Russia, Asia and the Arab states. The paper gives special importance to the Black Sea strategy as part of the Romanian maritime, security and energy strategy. The geo-economic position of the Romanian nation-state can use its energy potential to achieve its political, security and economic goals, especially when it comes to Moldova.

Keywords: Romania, geoeconomy, NATO, Black Sea transport and energy strategy